lukustamist« (E. Postimees 1881), »Kasuõde« (Olevik 1887), »Ennosaare Ain« (Oleviku lisa 1888), »Maantee päält« (Oleviku lisa 1889), »Meremehe mõrsja« (Postimehe lisa 1890), »Anna Dorothea« (Olevik 1891), »Ajalehe läbi« ja »Ilmaaegu« (Postimehe lisa 1891), »Küla veerel« (Postimees 1897), »Jõulu and« (Postimees 1904), »Aastate pärast« (Postimees 1911), »Jõuluks koju« (Ristir. Pühap. Leht 1913) ja »Viiu jõulu ootel« (Ristir. Pühap. Leht 1914). Peale nende on A-lt ilmunud rohkesti lühemaid jutustusi »Lindas« ja »Lastelehes«, samuti on ta avaldanud rea luuletusi. — A. ained on võetud enamasti Pärnu lähema mineviku elust ja seotud ühtlasi meie ühiskondliku arenemislooga. Tema tööd avaldavad head komponeerimisandi ja realistlikku jutustamisoskust, mis nad esile tõstavad oma aja kirjanduses. A. paremad tööd on jutustused »Kasuõde« ja »Ennosaare Ain«, mis ilmunud ka eriraamatutena.

»Mälestus noorpõlvest«, autobiograaf. märkus »Ennosaare Aini« III tr. ees; Linda 1898 nr. 21, (A. Jürgenstein); Kampmann, Peaj. III[II], 240 jj. *F. T.*

ASPELIN, Johan Reinhold, sünd. 1. VIII 1842 ukj. Soomes Messukyläs, õppis 1862—66 Helsingi ülikoolis, sai 1877. a. filos. doktoriks. 1871 nimetati A. Soome riigiarhiivi amanuensiseks, 1875 Helsingi ülik. etnograaf. muuseumi amanuensiks ja määrati 1878 põhjamaade arheoloogia ülemääraseks professoriks; nimetati 1885. a. Soome riigiarheoloogiks. A. on esimene soome pärismuinasteadlane ja soome-ugri muinasteaduse põhjapanija. Peaasjalikult tema mõjul asutati 1870. a. Soome Muinasmälestuste Selts (Suomen Muinaismuistoyhdistys). A. reisis muinasjäänuste uurimise otstarbel Venemaal ja Siberis, kus arvas soomesugu algkodu olevat. 1880. a. käis A. ka Eestis ning kaevas m. s. Karksis ja Hallistes. Sel korral puutus temaga kokku ja sai äratusi Eesti muinasjäänuste kohta teadete kogumiseks esimene eesti asjaarmastaja-muinasteadlane Jaan Jung (vt). A. suri 29. V 1915 ukj. — Tema tähtsamad tööd: »Suomalais-Ugrilaisen muinaistutkimuksen alkeita« (1875); suur atlas »Muinaisjäännöksiä suomen suvun asumusaloilta — *Antiquités du Nord Finno-Ougrien*« (1877—84), milles hulk pilte ka Eesti muinasjäänuseist; »Suomen asukkaat pakanuuden aikana« (1885).

Tietosanakirja I (ja täiendusk.); Helsingin yliopisto. Opettajat ja virkamiehet I (1921). *H. M - a.*

AST, Gotlieb Jaan, sünd. Orava v. Võrumaal 18. II 1874. Astus a. 1902 Tartu ülikooli õigusteaduskonda, kus oli nimekirjas kuni 1906. a. kevadeni. A. sattus juba keskkooli-õpilasena Tartus sotsiaaldemokraat Mihkel Martna (vt.) tutvusringkonda, kus (1895—97) kujunes teadlikuks sotsialistiks. Ka puutus ta lähemalt kokku revolutsioonilise ilmavaatega vene üliõpilastega, peaasjalikult nende seltsis »*Societas*«. 1900. a. on tema sotsialistlik ilmavaade juba lõplikult kujunenud, nagu see ilmneb ka tema 1901. a. peetud kõnes »Juba koolipingil«. Ta tutvus ka Peeter Speekiga (vt.) ja asus sellega koos organiseerima ajalehte »Uudised«. Ta toetab lehte vahet pidamata oma kaastööga ja võtab ka toimetuse kolleegiumi istungitest osa. Olles haiglane (põdes tiisikust) toimetab A. siiski suure innuga ühes oma sõbra üliõpilase Karl Rugaga põranda-alust revolutsioonilist organiseerimistööd tööliste ja kooliõpilaste keskel. 1904. a. astub nende algatusel kokku Tartus »Uudiste« toimetuses esimene Eesti sotsialistide kongress. Seal otsustatakse asutada Eesti sotsiaaldemokraatlik tööliste partei — föderalistlik, s. t. sõltumata Venemaa s.-d. parteist. Samal ja järgmisel a. on A. väga tegev Eesti sotsialistlikus liikumises. 1905. a. revolutsiooni kuudel on A. tegev peaasjalikult Tartu-, Võru- ja Pärnumaal, kus peab sadandeid kõnesid, töötades samal ajal ka üliõpilaste keskel; tõuseb silmapaistvale kohale rahvahulkade juhina Tartu ülikooli aulas peetud kongressil. Karistussalkade tegevuse ajal põgeneb A. Peterburi kaudu Soome, kust 1906. a. veebruaris emigreerub välismaile. Elab esialgu pikemat aega Bernis ja Zürichis, olles kontaktis kõigi tähtsamate Šveitsi sotsialistidega ja tehes kaastööd mitmekesiseile sotsialistlikele ajakirjadele. 1909. a. asub Dresdeni, tutvub ühe Hamburgi kaupmehega, kellega koos teeb kaks ilmareisi, külastades kõike viit ilmajagu. Hiljemini asub jällegi Dresdeni, kus töötab võõra nime all kuni ilmasõjani Heydeni arstirohtudevabriku propagandaosak. Vene jaosk. juhatajana. Peale pikemat vangisistumist ilmasõja alul saab koha sõjavangide kirjavahetuse läbivaatamise büroos. Eesti iseseisvuse alupäevil tuli A. tagasi kodumaale, kus astus Eesti sotsiaaldemokraatlikku tööliste parteisse, kuid lahkus sealt pea ja oli Eesti iseseisva sotsialistliku töölispartei tegevamaid asutajaid. Samal ajal töötas ta ka Tallinna linnavalitsuses, olles selle liikmeks. Suri Tallinnas tiisikusse dets. 1919.

Karl Asti (Gotlieb A.-i venna) ja Tartu ülikooli arhiivi andmeil. *H. Kr.*

AST, Karl, sünd. 7. II 1886. a. Võrumaal, Orava v. talukoha omaniku pojana. A. 1900 asus A. Tartu, kus ta 1901. a. sügisel astus Hugo Treffneri eragümnaasiumi IV klassi. Osalt paari üliõpilase-agitaatori mõjul, osalt iseenda algatusel kutsusid mitmesse

Eesti biograafiline leksikon, 1926-1929, lk. 33